

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

До захисту допустити:
В.о. завідувача кафедри
— — Деснова І.С.
«23» травня 2024 р.

**«РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СОЦІАЛЬНІЙ
ПРОФІЛАКТИЦІ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ»**

Кваліфікаційна робота
здобувачки вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
Гринченко Карини Володимирівни
Науковий керівник:
Кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри практичної психології
Зубченко Олександр Сергійович
Рецензент:
Кандидат соціологічних наук, доцент,
Національний університет «Запорізька
політехніка»,
доцент кафедри соціальна робота-
Серга Тетяна Олексіївна

Кваліфікаційна робота
захищена з оцінкою 95 А
Секретар ЕК
Анастасія ВАГАБОВА
«10» червня 2024 р

Київ-2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК НЕГАТИВНА СУЧАСНА ПРАКТИКА	7
1.1 Історична еволюція ставлення суспільства до торгівлі людьми.....	7
1.2 Торгівлі людьми на сучасному етапі.....	14
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1	22
РОЗДІЛ 2 СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА СИСТЕМА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	23
2.1 Питання протидії торгівлі людьми у міжнародному і національному законодавстві.	23
2.2 Світовий та вітчизняний досвід практичної протидії торгівлі людьми .	33
2.3 Досвід неурядових організацій у допомозі жертвам торгівлі людьми .	41
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2	47
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	51

ВСТУП

Торгівля людьми – одна з найбільш актуальних проблем сучасності. Жертвами сучасних форм рабства в усьому світі щорічно стають мільйони людей. Окрім економічних причин, які змушують шукати роботу за кордоном або в різних регіонах своєї країни, важливими факторами, що сприяють торгівлі людьми, є відсутність достовірної інформації про можливості працевлаштування, незнання своїх прав. Таким чином, великого значення набуває повне й відповідальне інформування суспільства про цю серйозну проблему як один із найнебезпечніших злочинів проти особистості. Ключову роль у цьому процесі відіграють ЗМІ. Говорячи про організацію боротьби з торгівлею людьми, перш за все необхідно зазначити, що майже кожна країна має в своєму кримінальному законодавстві юридичні норми, у відповідності з якими настає кримінальна відповідальність за торгівлю людьми.

Актуальність теми зумовлена тим, що проблема торгівлі людьми з одного боку, вона зачіпає права людини, торкається питань міграції населення, пов'язана із організованою злочинністю і корупцією, а з другого – потребує як скоординованих дій правоохоронних органів України між собою, проблема торгівлі людьми недостатньо комплексно досліджена в Україні і має певні прогалини як в нормативно-правовому регулюванні, так і в організаційно-управлінському забезпеченні її протидії.

Проблема. Сьогодні проблемою являється те, що в профілактичній роботі з питань торгівлі людьми мова йде не лише про профілактику, але й про виховання незалежної, конкурентоспроможної особистості, яка здатна протистояти зовнішнім негараздам і впливам, захистити себе у виборі сучасного дорослого життя.

Попри всі зусилля провідних держав світу торгівля людьми процвітає і у 21 столітті.

Основними причинами проблеми торгівлі людьми є: глобальна соціальна нерівність між «золотим мільярдом» жителів Західної Європи та Північної Америки і глобальним Півднем, високий рівень соціального розслоєння, хронічна бідність та неосвіченість людей.

Торгівля людьми у світі стала потужною злочинною індустрією, яка породжує корупцію на всіх рівнях. Особливо актуальною проблема торгівлі людьми стала під час міжнародних та внутрішніх військових конфліктів. Нову сторінку тут відкриває злочинна агресія Росії проти України.

Досі у світі основна увага приділяється кримінологічній складовій торгівлі людьми (як упіймати злочинців та повернути постраждалих додому), у той час як подальша доля жертв мало кого цікавить. Саме тут важливе місце займає гуманітарна та просвітницька робота неурядових організацій.

Огляд джерел: у ході підготовки кваліфікаційної роботи нами було опрацьовано чимало міжнародних та вітчизняних нормативно-правових документів, серед яких - Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної злочинності (2000 р.) та Додатковий протокол до неї, що стосується запобігання, придушення та покарання торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми (2000 рік); Директива Європейського Союзу про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми та захист жертв цього злочину (2011 рік); Закони про протидію торгівлі людьми в кожній країні, які встановлюють правові механізми для покарання злочинців та захисту прав потерпілих. Ці документи регламентують запобігання, виявлення, розслідування, покарання та компенсацію жертв торгівлі людьми, а також співпрацю між країнами у боротьбі з цим явищем. Крім того, вони враховують особливості та потреби жертв, забезпечуючи їм необхідну допомогу та підтримку.

Мета: Дослідити нормативно-правові та організаційні інструменти протидії торгівлі людьми, участь у цій роботі неурядових організацій.

Об'єкт дослідження. Торговля людьми як соціальне явище.

Предмет дослідження. Участь неурядових організацій у протидії торгівлі людьми.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати еволюцію ставлення суспільства до торгівлі людьми.
- Вивчити причини та чинники торгівлі людьми на сучасному етапі.
- Проаналізувати міжнародну та вітчизняну нормативні базу з питань протидії торгівлі людьми в Україні та світі.
- Розглянути практичний досвід ,форми і способи протидії торгівлі людьми
- Вивчити досвід неурядових організацій із протидії торгівлі людьми в Україні.

У процесі творчого пошуку нами активно використовувались загальнонаукові методи (історичний, аналіз та синтез, систематизація та узагальнення), а також емпіричні методи (неформалізований контент-аналіз даних із відкритих джерел). На жаль, через моє перебування на тимчасово окупованій території України не було змоги провести повноцінне емпіричне дослідження, оскільки це пов'язано із ризиком для життя та здоров'я.

Гіпотеза :На ступінь розвитку торгівлі людьми в сучасному світі впливають як соціальні(рівень соціального розшарування,ціннісна анонімів суспільства,труднощі с пошуком постійної роботи),так і нормативно-правові чинники зокрема рівеньвідповідальності за такі дії,чим більш дезінтегрованим тим слабшим є державне регулювання у відповідній сфері і більші можливості для поширення торгівлі людьми.

Результати дослідження знайшли апробацію в межах Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні трансформації у ХХІ столітті: локальні, національні та глобальні контексти» (18 квітня 2024 року,

м. Київ, Маріупольський державний університет), за результатами якої готується до друку збірник тез доповідей.

Структура роботи: Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 25 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 58 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ЯК НЕГАТИВНА СУЧАСНА ПРАКТИКА

1.1 Історична еволюція ставлення суспільства до торгівлі людьми

Торгівля людьми з самого початку свого існування досить міцно асоціювалася з таким явищем, як рабство, в якому зазвичай опиняються жертви цього злочину. Слід зазначити, що рабство не існувало в найпримітивніших суспільствах, які вели мисливський спосіб життя. Серед скотарських племен також не зустрічається, так як робота тут не дуже важка, а нагляд за рабами вимагає серйозних примусових заходів. Але з часом, коли суспільство стає більш організованим, з'являється необхідність у спеціальних заходах, спрямованих на те, щоб по можливості вигідніше забезпечити цю соціальну організацію їжею, виховувати дітей тощо. Рабство з'являється з появою землеробства і особливо розвивається в індустріальному суспільстві [2].

Тому рабство і, відповідно, работоргівля існували не завжди. Парадоксально, але вони були певним прогресом у розвитку суспільства, який виразився в тому, що воїни перестали вбивати і їсти переможених, а стали використовувати їх як дешеву робочу силу. Для того, щоб люди змогли це придумати, потрібно було виконати певні умови і, перш за все, можливість отримати прибуток від праці раба.

Іншою причиною досить тривалого незапровадження рабства, з точки зору деяких істориків, було те, що у найпримітивніших людей всю важку роботу виконували жінки. У всіх первісних цивілізаціях місце домашньої тварини займала жінка. Насправді з нею поводитися як з рабинею. У самому рабстві не було потреби.

Треба зазначити, що з самого початку свого виникнення рабство не було основою виробництва. Хоча праця рабів використовувалася як у землеробстві, так і в скотарстві, все ж провідна роль у господарській діяльності належала вільним людям. Так, у Стародавній Греції гомерівського

періоду раби не могли визнаватися основною продуктивною силою, оскільки рядові общинники самі обробляли свої земельні наділи.

Проте з розвитком суспільства, під час розпаду родової общини, лише рабська праця та рабське виробництво, які були першою формою експлуатації та першою формою поділу суспільства на класи, могли створити основу для виробництва товарів. Для ринку і для отримання для цієї мети все більш значного і до того ж у все більших кількостях додаткового продукту, оскільки тільки за рахунок додаткового робочого часу рабів можна було отримати цей додатковий продукт [4].

Таким чином, рабство знову стало фактором, що сприяв розвитку античного суспільства. З часом у рабів виробляється звичка працювати, яка передається з покоління в покоління. Зі збільшенням кількості рабів посилюється спеціалізація, з'являються нові господарські функції. З іншого боку, поки населення ще невелике, праця рабів дає набагато більше, ніж необхідно для їх утримання.

Але прибутковість рабів з часом зменшується. Настає період, коли з рабською працею виробництво перестає збільшуватися. Населення стає дедалі щільнішим, утримання раба дорожче. У свою чергу, техніка видобутку і обробки, з розумовою відсталістю, яка рано чи пізно повинна охопити всіх рабів, більше не може розвиватися. Праця, до якої примушують під загрозою покарання, сама по собі невдала і непродуктивна: навіть фізична сила рабів використовується в роботі наполовину. Все це підривало інститут рабства[8].

Торгівля людьми, яка виникла одночасно з рабством, була дуже поширена в стародавньому суспільстві. У Стародавній Греції раба можна було продати, подарувати або обміняти. Обмін і купівля були засобом отримання рабів для тих, хто сам не займався розбоєм чи війною. Королі виграли від цього так само, як і пірати, для яких работоргівля стала торгівлею. Торгівля гладіаторами приносила великі гроші в Стародавньому Римі. На цьому величезний прибуток отримав імператор Калігула, який змусив консулів і преторів купувати за астрономічними цінами бійців, які

залишилися у нього після битв. Був випадок, коли на одному з таких аукціонів один із преторів, Апоній Сатурній, заснув, і Гай порадив диктору звернути на нього увагу, оскільки той постійно кивав головою. Аукціон закінчився лише після того, як йому продали тринадцять гладіаторів за дев'ять мільйонів сестерціїв. Деякі підлегли, втративши таким чином усі гроші, покінчили життя самогубством [10].

Торгівлю людьми, яку з давніх часів вели фінікійці на узбережжі Греції, продовжили самі греки біля узбережжя Сицилії. Вони купували рабів у Сирії, Понті, Фрігії, Лідії, Фракії. Важливим ринком були Афіни, і місто оподатковувало кожен продаж раба. Однак ніщо не могло зрівнятися з такими центрами работоргівлі, як Ефес, Хіос, Самос, Делос. Серед них дуже відомим був Делос, де за один день продавали десятки тисяч рабів.

Особливого розмаху торгівля людьми набула під час воєн. Важко назвати будь-яку війну Стародавнього Риму, яка б не призвела до рабства переможених народів. Римські полководці завжди хвалилися своїми досягненнями. Так, Цезар повідомляє, що під час завоювання Галлії він продав у рабство 53 тисячі полонених. За підрахунками істориків Плутарха та Аппіана, кількість усього народу, поневоленого Цезарем, сягає 1 млн осіб.

Історії відомий також випадок, коли під час Мідійської війни афіняни на чолі з Мільтіадом захопили місто Епон і продали всіх його жителів у рабство.

Іншим джерелом работоргівлі було викрадення людей, яке було дуже поширеним у стародавньому світі. Згідно з розповідями Одиссея, іноземні купці нерідко захоплювали в Греції людей і продавали їх у рабство. Грабіжники діяли як на суші, так і на морі. Гомер також згадував про це. Від піратських нападів страждали цілі міста, найжорстокішими з яких були Кілікійські пірати. За словами грецького географа Стратона, різкий занепад кілікійського піратства та пов'язаної з ним работоргівлі почався з повстання Діодота Трифона проти царя Деметрія II у 145 р. до н. е. Свою «здобич» пірати продавали на публічних ринках. У 67 році до н.е. Помпей зумів

знищити політичний вплив морських розбійників, але їх ремесло продовжувало існувати.

У Київській Русі торгівля людьми обмежувалася нормами Руської Правди. Стаття 118 розширеної редакції Правди зазначала, що той, хто отримав раба від нехазяїна, зобов'язаний його повернути. Якщо вона під присягою довела, що була введена в оману, продавець мав повернути їй гроші. Якщо покупець знав про недійсність угоди, він втрачав гроші. В умовах феодального міста Київської Русі кріпак міг економічно не бути прив'язаним до господарства власника і діяти самостійно, хоча пан зберігав на нього свої права. Тому бували випадки, коли раби самі продавалися іншому панові й отримували за це гроші.

Продаж людини в рабство в Київській Русі був під контролем держави. Водночас право захищало вільних людей від примусового перетворення на рабів. Стаття 110 Руської Правди, визначивши порядок продажу рабів, водночас рекомендує спосіб уникнення небезпеки потрапити в розряд рабів: якщо при продажу не було послуху або проданий не бачив того, за нього платили гроші, він не став рабом.

Київська Русь укладала з іншими державами угоди, в яких захищала людей від незаконного продажу за кордон. Так, у договорі з Грецією було визначено, що у разі такого продажу особа має бути повернута на Батьківщину.

Загалом, з часом закон все більше захищає рабів. Закони Етельберта і Кану-та в середньовічній Англії забороняли продаж рабів жорстоким панам. У середньовічній Італії також панувала ідея викорінення работоргівлі. Так, у 1288 році у Флоренції був виданий указ, який забороняв продаж рабів (разом або окремо від землі, яку вони обробляли). У разі такого продажу вони ставали вільними [19].

У 1903 р. Кримінальне уложення було дещо змінено і доповнено, зокрема, у ст. 501 передбачав відповідальність за продаж або передачу людей у рабство чи підневільне становище, торгівлю неграми. Такі дії каралися

каторжними роботами на строк не більше 8 років, а за участь у торгах або підготовку до них — відправленням у виправну колонію.

У Європі однією з перших держав, де в національне законодавство було введено норму, яка передбачала відповідальність за торгівлю людьми, була Данія: 16 травня 1692 року було видано королівський указ, який вимагав заборонити работоргівлю. Сполучені Штати Америки в 1794 році заборонили своїм громадянам торгувати рабами з іноземними державами; потім заборонили ввозити в країну рабів з Африки. Наказ був виданий 2 березня 1807 року, але набув чинності лише 1 січня 1808 року.

У статті 235 і 236 німецької конституції 1870 р. встановлювали відповідальність за відібрання неповнолітніх дівчат від батьків і опікунів з метою їх подальшої експлуатації у формі жебракування або розпусти, а також відібрання заміжньої жінки шляхом обману, погрози або фізичне насильство з метою розбещення.

У Великій Британії ще в 1811 році Брауген вніс до парламенту законопроект, який визнавав работоргівлю кримінальним злочином, що карався вигнанням. Пізніше ця міра покарання була замінена смертною карою. На жаль, пізніше цей закон було скасовано. Однак у 1885 році був прийнятий закон, згідно з яким особа, яка переконала молоду дівчину покинути штат з наміром перевести її до публічного будинку за кордоном, підлягала тюремному ув'язненню на строк до 2 років з або без примусова праця.

Таким чином, з моменту зародження суспільства такого явища, як рабство і, відповідно, торгівля людьми, не існувало. Виникнувши як дешева робоча сила, вони досить тривалий час підтримувалися державою. У відомих пам'ятках права (Закони Хаммурапі, XII таблиць) містилися норми, які регулювали порядок вчинення угод щодо купівлі-продажу цих залежних людей. За словами істориків, навіть такі відомі люди, як Колумб, який відкрив Америку, і Чарлі Чаплін, надзвичайно відомий комік світового масштабу, свого часу займалися таким ганебним бізнесом, як торгівля

людьми. Згодом суспільство почало виступати проти цього ганебного явища. Існують різні точки зору щодо причин відмови від рабства та работоргівлі. Адам Сміт сказав, що така революція сталася з двох причин:

- поміщику було вигідно тримати вільних орендарів, які працювали б собі, бо так вони краще обробляли землю;
- правителі, побоюючись дворян і великих землевласників, допомагали селянам

Суспільство не завжди визнавало торгівлю людьми злочином. Більш того, боротьба з цим явищем почалася всього кілька століть тому. На початку і протягом майже всього часу свого існування торгівля людьми підтримувалася державами. Це був прибутковий промисел, який приносив країнам величезні прибутки. З часом розвиток економічних відносин і моралі суспільства призвели до того, що торгівля людьми стала засуджуватися. Зокрема, Руська Правда захищала вільних людей від продажу в рабство. Однак работоргівля процвітала[2].

У 17-18 століттях деякі країни визнали торгівлю людьми злочином, передбачивши у своєму законодавстві кримінальну відповідальність. Безперечно, ці норми спочатку мали недоліки, але їх впровадження стало величезним проривом у розвитку суспільства.

Важливою подією було скасування кріпосного права в Україні, яке відбулося 19 лютого 1861 р. Російський імператор Олександр II підписав Маніфест про скасування кріпацтва та Загальне положення про звільнених від кріпацтва селян. За цими документами селяни ставали особисто вільними, але за поміщиками зберігалось право власності на землю.

На той час у кріпосній залежності від поміщиків перебувало близько 38 % населення Російської імперії. Найбільше кріпаків було в Подільській губернії (приблизно 60% населення), а найменше в Таврійській губернії (приблизно 6%).

Ця подія відіграла важливу роль у звільненні селян від кріпосної залежності та встановленні нових відносин у суспільстві. Це був крок до більшої свободи та рівноправності українського населення

Таким чином історична еволюція ставлення суспільства до торгівлі людьми пройшла великий шлях: Від абсолютно лояльного сприйняття продажу людини як речі до усвідомлення неповторності цінності і права на вільний вибір своєї долі кожною людиною, при цьому паралельно триває переформатування як моральних так і правових норм, спочатку суспільний запит на заборону работоргівлі знаходить відображення у літературній, науковій, поетичній та журналістській творчості, згодом ст. 1 предметом бурхливих громадських дискусій (громадянська війна у США 1861-65 років), згодом і вже потім інституціалізується у конституціях і законах провідних держав світу, проте не зважаючи на жорсткі законодавчі заборони та соціально-активістичні характер работоргівлі, у формах трудового, сексуального та інших видів рабства. Дуже часто відповідним практикам сприяють прав інших країн, а спочатку Російської агресії проти України у 2014 року, і керівництво Кремля яке перше в світі запровадило першу злочинну практику, понад 37 тисяч осіб станом на квітень 2024 року) [18].

1.2 Торгівлі людьми на сучасному етапі

Під терміном «торгівля людьми» розуміються різні види та форми експлуатації людини, які визначені як міжнародно-правовими документами, так і законодавством України.

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» торгівля людьми – це здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є особа, а також вербування, передача, переховування, передача чи одержання особи, вчинені для з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, вразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища чи матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, які є визнано злочином відповідно до Кримінального кодексу України[21].

Існує багато причин торгівлі людьми, які є складними та взаємопов'язаними.

Як і кожне явище в природі, торгівля людьми має свої причини. Відносно людини вони поділяються на зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх відносяться:

- спрощення можливостей подорожей;
- попит на низькооплачувану працю та комерційну проституцію;
- попит на робочу силу в галузях, де основна частина населення не бажає працювати через шкідливі умови праці;
- мінімальний ризик негативних наслідків для самих трейдерів;
- лояльність законодавства до проституції в багатьох країнах світу;

До внутрішніх належать:

- економічна нестабільність у державі;
- соціальна нерівність і низький рівень життя населення;
- насильство в сім'ї;

- девіантна поведінка членів сім'ї (наркоманія, алкоголізм);
- привабливість уявного кращого життя за кордоном;
- низька поінформованість громадян щодо особливостей працевлаштування та перебування за кордоном;
- відсутність належної системи захисту потерпілих та системи профілактичної роботи.

Слід зазначити, що жертвою торговців людьми може стати будь-яка людина, незалежно від віку та статі.

Найбільш уразливими до торгівлі людьми категоріями населення є:

- жінки віком 18-26 років, переважно незаміжні (вразливі до сексуальної експлуатації);
- чоловіки 25-60 років, переважно одружені (вразливі до трудової експлуатації);
- діти 13-18 років, переважно дівчата з неповних та розбудованих сімей (коли один із батьків не є родичем).

Торгівля людьми може приймати такі форми:

Рабство - це таке становище або стан особи, по відношенню до якого використовуються деякі або всі права, притаманні праву власності.

Втягнення в боргову кабалу — це фактичне приведення особи в стан повної рабської залежності від іншої особи. Експлуатація такої людини триває до тих пір, поки вона не відпрацює свій «борг» (у більшості випадків – сплачену за неї ціну та витрати, пов'язані з її утриманням).

Використання в порнобізнесі – це фактичне використання особи для створення предметів порнографічного характеру, незалежно від її ролі в цьому процесі.

Втягнення у злочинну діяльність - це дії, пов'язані з безпосереднім психічним або фізичним впливом на особу і вчинені з метою викликати у неї бажання брати участь в одному чи кількох злочинах. При цьому можуть застосовуватися різні засоби впливу[5].

Усиновлення або усиновлення в комерційних цілях - це оформлення спеціальним правовстановлюючим документом батьківської опіки над дітьми, позбавленими батьківського піклування, з метою подальшого використання їх для отримання прибутку (жебрацтво, азартні ігри або для подальшого укладання угод, пов'язаних з фактичною передачею майнових прав).

Використання у збройних конфліктах — використання особи для виконання військових завдань, пов'язаних із поваленням державної влади чи порушенням суверенітету та територіальної цілісності інших держав тощо.

Проведення дослідів над людиною без її згоди є дією, здійснюваний без дозволу особи фізіологічний або психічний вплив на її організм методами, не дозволеними МОЗ України для загального використання, тобто експериментальними.

Звісно, є категорії людей, які, залежно від умов проживання, частіше стають жертвами торгівлі людьми та потрапляють у так звану «групу ризику».

незаміжні жінки, самотні матері, розлучені особи;

- молодь, діти вулиці, діти-сироти, вихідці з неблагополучних сімей;
- сільське населення;
- іноземні громадяни - трудові мігранти;
- особи, які зазнали насильства, в тому числі сексуального;
- бідні, малозабезпечені особи;
- особи з проблемами психічного здоров'я.
- Нова група ризику для України – вимушені переселенці або внутрішньо переміщені особи (ВПО) із зони конфлікту. Станом на лютий 2015 року, за даними ООН, в Україні налічувалося понад 1 мільйон ВПО, з них близько 33 000 осіб – у місті Києві. Через невпевненість у майбутніх перспективах працевлаштування, побутові труднощі та брак ресурсів

(зокрема, фінансових) такі люди є особливо вразливими та схильні приймати сумнівні пропозиції від рекрутерів. Крім того, деякі мігранти намагаються отримати притулок за кордоном. Але незнання вимог міжнародного та внутрішнього законодавства інших країн щодо статусу біженця чи шукача притулку робить їх легкою здобиччю як мінімум шахраїв, а якнайбільше торговців людьми[21].

Етапи торгівлі людьми:

- 1) вербування
- 2) зміщення
- 3) передача від людини
- 4) прийом особи
- 5) операція

Кожен із цих етапів супроводжується серією дій, які роблять жертву все більш залежною від торговця людьми та сприяють реалізації всього процесу.

Першим етапом торгівлі людьми є вербування, воно нерозривно пов'язане з наступними та створює сприятливі умови для їх здійснення.

У широкому розумінні вербування — це схильність особи погодитися на використання її як виконавця певних видів робіт чи надання послуг.

Цей етап може здійснюватися як шляхом повного або часткового обману майбутньої жертви, так і насильницьким шляхом.

У першому випадку, наприклад, людині обіцяють працевлаштування в певній сфері, а потім змушують займатися іншою діяльністю, у другому — хоча людина знає, що буде робити, її обманюють щодо умов праці чи країни. за призначенням, у третій - застосовуються засоби примусу (у тому числі викрадення), коли особа не може виявити свою волю.

Набір персоналу може здійснюватися різними способами:

- через оголошення про працевлаштування чи навчання за кордоном у ЗМІ чи Інтернеті;

- через туристичні, шлюбні, модельні агентства, іноземні фірми з працевлаштування;
- через листування («поштова наречена»);
- через спеціалізовані сайти;
- через фізичних вербувальників (сватів, колишніх постраждалих від торгівлі людьми, «випадкових» знайомих);
- через близьке оточення (друзі, знайомі, сусіди).

Рекрутери дають брехливі обіцянки та надії, намагаються представити роботу за кордоном як єдиний спосіб заробити необхідні гроші. Вони також можуть запропонувати фінансову допомогу на проїзні документи, візи тощо. Таким чином, майбутня жертва вже потрапляє під економічну залежність.

Виконавши свою роботу, вербувальники передають потерпілого транспортникам.

Переміщення особи - це зміна місця її перебування шляхом перевезення та іншого переміщення її як через державний кордон країни, так і в межах території країни.

Воно може бути відкритим і таємним, примусовим і добровільним, законним і незаконним. Жертв переселенців часто укривають (ховають у спеціальних приміщеннях, не дозволяють покидати територію, змінювати зовнішній вигляд).

Наступним етапом торгівлі людьми є передача особи, яка є об'єктом торгівлі, в руки покупця або його представників. Таким чином, здійснюється акт купівлі-продажу, в результаті якого потерпілий переходить у власність іншої особи.

Завершальним етапом торгівлі людьми є експлуатація людей.

Щоб змусити людину підкоритися, торговці людьми використовують різні методи: відбирають документи, садять у боргову кабалу (жертва має відпрацювати «витрачені» на неї гроші, платити за житло, їжу), накладають

великі штрафи, застосовують фізичні насильство, катування, погрози, шантаж, обмеження свободи пересування та спілкування тощо[8].

Протягом 2019 року Мінсоцполітики встановило статус особи, яка постраждала від торгівлі людьми, 185 громадянам. Серед осіб, яким присвоєно зазначений статус, 53 жінки, 119 чоловіків та 13 дітей (3 хлопчики та 10 дівчаток).

За вказаний період 65 осіб постраждали від торгівлі людьми в Україні, 120 осіб – від торгівлі людьми за кордоном.

За видами експлуатації 85 осіб постраждали від трудової експлуатації, 40 осіб були залучені до кримінальної діяльності, 37 осіб від сексуальної експлуатації, 17 осіб використовувалися у збройних конфліктах, 3 особи використовувалися у порнобізнесі, 1 особа займалася жебракуванням, 1 особа постраждала від змішаної експлуатації (трудова та сексуальна), 1 дитина була продана третім особам[21].

Жінок використовують на «легших» роботах: як доглядальниць за хворими чи літніми людьми, домашніх робітниць, на швейних фабриках тощо.

Жертвою торгівлі людьми може стати кожен, незалежно від статі, віку та соціального статусу. Навіть немовля може опинитися в рабстві. Так, наприклад, за статистикою, наймолодшому, хто вижив, було 3 роки, а найстаршому – 73 роки. Від торгівлі людьми може постраждати як жінка, так і чоловік, як малозабезпечена, так і достатньо забезпечена людина.

Наслідки торгівлі людьми:

- Зламани людські долі;
- Зневіра в людях;
- Важкий психологічний стан;
- ВІЛ/СНІД та різні венеричні захворювання

З 24 лютого 2022 року в Україні діє воєнний стан. Війна збільшує ризики торгівлі людьми, тому це тема сьогодні один із відповідних. Під загрозою торгівлі залишаються як особи, які вимушені виїхати за кордон, а

також ті, хто залишився на території України та тимчасово окупованих територій.

Під час війни більше десяти мільйонів людей були змушені залишити свої домівки будинків, з яких п'ять-шість мільйонів є внутрішньо переміщеними особами чотири мільйони є біженцями. Значний відсоток цих осіб становили жінки та дітей, які є найбільш уразливою частиною населення до торгівлі людьми людей, включаючи сексуальну експлуатацію та рабство. Теж істотно не менш вразлива група – це діти без батьків, осіб похилого віку, осіб з інвалідністю, для цих груп населення все ще існує ризик незаконної торгівлі людьми та дітьми, усиновлення, торгівля органами та незаконне донорство.

Варто зазначити, що особи, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, також мають високий ризик стати жертвами комерційного рабства, зокрема, це примус воювати на боці агресора, катування та зґвалтування на боці військових, депортація українських громадян на поселення осіб у концтаборах.

Торгівля людьми передбачає примус до праці, розбій, збройні напади, шантаж, а також незаконну експлуатацію осіб, вербування, сексуальне рабство, а також утримання, передачу, отримання прибутку та утримання людини насильницьким шляхом і проти її волі. Торгівля людьми є злочином проти людства, принижує честь і гідність людини [22].

Проблема торгівлі людьми є досить поширеною як у воєнний час, так і в мирний. Найчастішими причинами є недостатня поінформованість населення про проживання за кордоном, а також недостатня обізнаність з роботою органів іноземних держав для можливості реєстрації свого статусу в іноземних державах країн, важке економічне становище громадян, безробіття, втрата майна [7].

Виходячи зі сказаного вище можна відзначити, що актуальність проблеми торгівлі людьми у військовий час лише посилюється, тоталітарні порядки які принесли з собою російські окупанти на захоплені українські

землі роблять людину беззахисною. До сучасних форм робототоргівлі які на превеликий жаль швидко поширюється у загарбаних регіонах України можна віднести взяття та утримання і експлуатацію цільних заручників, масове викрадення українських дітей(що знайшло своє відображення у рішенні міжнародного кримінального суду в Гаазі щодо арешту лічильника держави агресора Путіна і так званої уповноваженої з питань дітей Львової-Балової) ,організації фільтрацій цивільного населення. Разом з тим ризики потрапити в тенета торгівців людьми виникають у українських біженців за кордоном причинами чого є недостатня інформованість про свій правовий статус, соціальна розгубленість та дезадаптованість, важке економічне становище, тощо) [21].

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1

Підсумовуючи можна сказати, що торгівля людьми – це практика, яка існує вже століттями і відома у всіх культурах світу. Історично торгували людьми як рабами, так і як сексуальними робітниками. У певних епохах це було повноцінним бізнесом, який підтримувався законами держави та підтримувався суспільством.

Проте з часом у світі зростає увага до проблеми торгівлі людьми. Поступово формувалися міжнародні конвенції та законодавчі акти, спрямовані на боротьбу з цим явищем. У більшості країн торгівля людьми вважається злочином і карається відповідно до закону. Суспільство стало більш обізнаним і чутливим до проблеми торгівлі людьми та активно виступає за її припинення.

Незважаючи на зусилля урядів і міжнародних організацій, торгівля людьми залишається актуальною проблемою у сучасному світі. Кожного року тисячі людей втрачають свободу і стають жертвами цього злочину. Основні причини торгівлі людьми – це бідність, безробіття, конфлікти та дискримінація.

Сучасна торгівля людьми охоплює різні сегменти, такі як сексуальна експлуатація, примусова праця, здійснення незаконних операцій та інші види використання. У зв'язку з цим необхідно продовжувати боротьбу з цією практикою, впроваджувати нові заходи та сприяти поширенню інформації про торгівлю людьми серед громадськості.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА СИСТЕМА ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

2.1 Питання протидії торгівлі людьми у міжнародному і національному законодавстві

Протидія торгівлі людьми є важливою складовою міжнародного та національного законодавства. Це проблема, яка викликає занепокоєння у всьому світі і потребує вжиття колективних заходів для боротьби з нею.

У міжнародному законодавстві, основним документом, що регулює протидію торгівлі людьми, є Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти міжнародної організованої злочинності, яка була прийнята в 2000 році. Ця Конвенція становить юридичну підставу для координації дій держав у боротьбі з торгівлею людьми та надання захисту жертвам цього злочину [10].

Конвенція Ради Європи проти торгівлі людьми (відкрита для підписання у Варшаві 16 травня 2005 р. з нагоди 3-ї зустрічі глав держав і урядів Ради Європи. 24 жовтня 2007 р. Конвенція отримала свою десяту ратифікацію, тим самим розпочавши процес, завдяки якому вона набула чинності 1 лютого 2008 р. Конвенція є комплексним договором, який зосереджується головним чином на захисті жертв торгівлі людьми та гарантіях їхніх прав. для запобігання торгівлі людьми та переслідування торговців людьми. Крім того, Конвенція передбачає створення ефективного та незалежного моніторингового механізму, здатного контролювати виконання зобов'язань, що містяться в Конвенції. Дія Конвенції не обмежується членами Ради Європа, країни, що не входять до ЄС, і країни-члени Європейського Союзу також мають можливість стати учасниками Конвенції.

Мета та сфера дії Конвенції

Конвенція базується на визнанні принципу, згідно з яким торгівля людьми є порушенням прав людини та посяганням на гідність і цілісність людської особистості.

Конвенція Ради Європи є комплексним договором, спрямованим на:

- запобігання торгівлі;
- захист прав людини, які постраждали від торгівлі людьми;
- сприяння міжнародній співпраці у боротьбі з торгівлею людьми.

Конвенція поширюється на:

- усі форми торгівлі людьми: національні чи транснаціональні, пов'язані чи не пов'язані з організованою злочинністю;
- усі жертви: жінки, чоловіки та діти;
- незалежно від форми експлуатації: сексуальна експлуатація, примусова праця чи надання послуг тощо.

Заходи, передбачені Конвенцією:

- Просвітницька робота з особами, які перебувають у групі ризику торгівлі людьми, та дії, спрямовані на переконання «споживачів», є одними з основних заходів запобігання торгівлі людьми.
- Жертви торгівлі людьми повинні бути визнані такими, щоб поліція та державні органи не сприймали їх як нелегальних мігрантів чи злочинців.
- Жертвам торгівлі людьми надаватиметься фізична та психологічна допомога та підтримка для їх реінтеграції у суспільство.
- Лікування, консультування та інформація, а також підтримка для реінтеграції в суспільство є заходами, які будуть надані. Постраждалі також мають право на компенсацію.

Жертви мають право принаймні на 30 днів, щоб одужати та відійти від торговців людьми та вирішити, чи співпрацювати з владою. Дозвіл на проживання з можливістю поновлення може бути надано, якщо цього

вимагає їх особиста ситуація або якщо вони повинні залишитися для співпраці з кримінальним розслідуванням [13].

Торгівля вважатиметься кримінальним злочином, тому проти торговців та їхніх спільників порушуватимуть кримінальні провадження. Конфіденційність і безпека жертв торгівлі людьми будуть захищені протягом усього процесу.

Можливість криміналізації тих, хто користується послугами потерпілого, якщо їм відомо, що ця особа є жертвою торгівлі людьми.

Конвенція передбачає можливість не карати жертв за участь у протиправній діяльності, якщо вони були до цього примушені. Громадянське суспільство відіграє важливу роль у запобіганні торгівлі людьми та захисті жертв. Таким чином, Конвенція сприяє співпраці між державними органами, неурядовими організаціями та представниками громадянського суспільства [16].

Моніторинг

Механізм моніторингу складається з двох основних елементів: ГРЕТА, групи незалежних експертів з питань боротьби з торгівлею людьми, а також Комітету Сторін, до складу якого входять представники Комітету міністрів Сторін Конвенції та представники Сторін, які не є членами Ради Європи. ГРЕТА здійснює моніторинг виконання Конвенції, готує звіти з оцінкою заходів, прийнятих Сторонами. Ті сторони, які не повністю дотримуються заходів, що містяться в Конвенції, повинні будуть посилити свої дії. Крім того, Комітет Сторін може також надати Стороні рекомендації на основі звіту GRETA.

Торгівля людьми не оминула жодну країну світу. На жаль, Україна не стала винятком. Як зазначається в щорічній доповіді Державного департаменту США про торгівлю людьми від 19 червня 2013 року, «Україна є країною походження, транзиту і поступово стає країною призначення для чоловіків, жінок і дітей, підданих примусовій праці та Українці стають жертвами торгівлі людьми в Україні, а також у Польщі, Іраку, Іспанії,

Туреччині, Кіпрі, Сейшельських островах, Португалії, Чехії, Ізраїлі, Італії, ОАЕ, Чорногорії, Великій Британії, Казахстані та Тунісі. Громадяни іноземних держав, зокрема Молдови, Узбекистану, Пакистану, Камеруну та Азербайджану, були піддані примусовій праці в Україні. Українці, які проживають у сільській місцевості з обмеженим доступом до роботи, є найбільш вразливими до торгівлі людьми. Вербувальники часто використовують насильство, обман і боргова кабала. Жертв торгівлі людьми з метою примусової праці експлуатували у сферах будівництва, сільського господарства, промисловості, домашньої роботи, лісозаготівлі, догляду за дітьми та жебракування» [8].

За даними Державного департаменту США, масштаби транснаціональної торгівлі людьми становлять від 600 000 до 800 000 осіб на рік.¹ Центр безпеки людини (Ванкувер, Канада), враховуючи внутрішню торгівлю людьми в різних країнах, оцінює кількість жертв цей злочин на 4 мільйони людей.² Згідно з дослідженнями Міжнародної організації праці (МОП), на будь-який момент у світі в сучасному рабстві перебуває 20,9 млн осіб.³

Нині поняття «торгівля людьми» визначено низкою нормативно-правових актів. Основне міжнародно узгоджене визначення торгівлі людьми міститься в Протоколі про запобігання і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (Палермський протокол). Протокол містить визначення терміну «торгівля людьми» у підпункті (а) ст. 3:

Торгівля людьми означає вербування, перевезення, передачу, переховування або отримання людей з метою експлуатації шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або вразливістю, шляхом підкупу, в форма виплат, пільги за отримання згоди особи, яка контролює іншу особу [12].

Експлуатація включає, як мінімум, експлуатацію проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю або послуги, рабство або практику, подібну до рабства, підневільне становище чи вилучення органів.

У національному законодавстві поняття торгівлі людьми визначено в Законі України «Про протидію торгівлі людьми».

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про протидію торгівлі людьми» під торгівлею людьми розуміється вчинення незаконної угоди, об'єктом якої є особа, а також вербування, передача, переховування, передача чи одержання особи, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, вразливого стану особи або із застосуванням або погрозою застосування насильства, використанням службового становища чи матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, які визнаються як злочин, передбачений Кримінальним кодексом України [17].

У додаток до законодавчих заходів, міжнародна спільнота активно співпрацює у рамках різних ініціатив для протидії торгівлі людьми. Наприклад, Європейський Союз запровадив Директиву про запобігання та боротьбу з торгівлею людьми та захист її жертв, яка встановлює мінімальні стандарти для захисту прав жертв і координації дій країн-членів.

ст. 149 Кримінального кодексу України

Торгівля людьми або інша незаконна торгівля людьми

1. Торговля людьми або вчинення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є особа, а також вербування, переміщення, переховування, передача чи отримання особи, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу або вразливому стані особи, караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або щодо кількох осіб, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового

становища, або особою на від якого потерпілий перебував у матеріальній чи іншій залежності, або поєднаний із застосуванням насильства, не небезпечного для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, - караються позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені щодо неповнолітнього або організованою групою, або поєднані з насильством, небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого чи його близьких, або з погрозою застосування такого насильства, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки, - караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

З цього визначення випливає, що торгівлею людьми слід вважати ситуацію, якщо стосовно особи вжито певних заходів:

- вербування
- переміщення
- ховаючись
- передача
- прийом людини

Використовувалися певні засоби впливу:

- обман
- шахрайство
- шантаж
- використання вразливого стану
- застосування або погроза застосування насильства
- використання службового становища або матеріальної чи іншої

залежності від іншої особи.

її використання в будь-якій формі було поставлено за мету:

- Статеві

- Трудові
- використання в порнобізнесі
- вилучення органів
- проведення дослідів над особою без її згоди
- усиновлення (усиновлення) з метою наживи
- примусова вагітність, втягнення у злочинну діяльність
- використання у збройних конфліктах тощо.

Отже, торгівля людьми як злочин являє собою сукупність трьох елементів: будь-якого із злочинних дій, будь-якого із засобів впливу та мети експлуатації [15].

Відповідно до Палермського протоколу сукупність будь-яких із зазначених вище злочинних дій і цілей вважається достатньою для визнання цього злочину проти дітей (стаття 3 с).

Крім того, стаття 3 b встановлює, що згода жертви торгівлі людьми на плановану експлуатацію не береться до уваги, якщо застосовувався будь-який із зазначених засобів впливу.

Тлумачення поняття «експлуатація людини» міститься як у статті 1 Палермського протоколу, так і в примітці 1 до статті 149 Кримінального кодексу України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини». Під ним слід розуміти всі форми сексуальної експлуатації, використання в порнобізнесі, примусову працю або примусове надання послуг, рабство або подібні до рабства звичаї, підневільне становище, залучення до боргової кабали, вилучення органів, проведення експериментів над особою без її згоди, усиновлення (усиновлення) з метою отримання прибутку, примусова вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо. Але цей перелік не є вичерпним, що дозволяє застосовувати цю норму при появі нових видів експлуатації.

Крім того, враховуючи те, що найчастіше як засіб впливу на свою жертву торговці людьми використовують її вразливість, законодавець визнав

за необхідне пояснити і це поняття. Згідно з приміткою 2 до статті 149 про вразливий стан особи можуть свідчити суб'єктивні або об'єктивні причини:

1) нездатність особи (часткова або повна):

а) усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними;

б) самостійно приймати рішення за власним бажанням;

в) чинити опір насильницьким чи іншим протиправним діям, а також

2) збігом серйозних особистих, сімейних чи інших обставин.

Органи досудового розслідування та суд за конкретними обставинами справи встановлюють, чи був стан особи вразливим. Вразливим станом особи слід визнавати всі випадки, коли за обставинами справи її згода на вербування, переміщення, переховування, передачу чи отримання була вимушеною, отриманою під впливом зазначених суб'єктивних та/або об'єктивних причин та не відповідав його справжнім інтересам [16].

Український законодавець, на відміну від міжнародних актів, виділяє в окрему форму фактичну торгівлю людьми, тобто вчинення дій із купівлі-продажу людей без обов'язкової подальшої експлуатації. Виконання іншої протиправної угоди, об'єктом якої є особа, передбачає здійснення таких угод, як дарування, міна, оренда, передача в рахунок повернення боргу тощо.

Існують також інші статті Кримінального кодексу України, які стосуються різних аспектів протидії торгівлі людьми, зокрема:

✓ ст. 146 Покарання за незаконне позбавлення волі або викрадення людини.

✓ ст. 303 Покарання за примушування до заняття проституцією або звідництвом.

✓ ст. 304 Покарання за причетність до злочинної діяльності.

✓ ст. 301 Покарання за ввезення, виготовлення, збут та розповсюдження предметів порнографічного характеру.

✓ ст. 150 Відповідальність за експлуатацію дітей.

✓ ст. 150-1 Відповідальність за використання малолітньої дитини для жебракування.

✓ ст. 143 Відповідальність за порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини.

✓ ст. 144 Відповідальність за примусове донорство.

✓ ст. 332 Відповідальність за організацію незаконного переправлення осіб через державний кордон України.

Торгівля людьми у світі постійно змінюється залежно від того, як економічні, демографічні та інші геополітичні фактори викликають зміни в структуру такого поняття як «країна походження – транзит – призначення».

Найважливіші зміни відбуваються в наступному:

- країни походження (жертви торгівлі людьми) і транзиту (через які транспортуються жертви) стають країнами призначення (країни, де жертви експлуатуються), змінюються міграційні потоки;

- зростає внутрішня торгівля;

- вік жертв злочину різний, злочинці знаходять «застосування» як дітям, так і людям похилого віку;

- змінюються механізми контролю за потерпілими з метою зменшення явних ознак злочинних діянь;

- інші форми торгівлі людьми, не пов'язані з сексуальною експлуатацією, такі як трудова експлуатація, вилучення органів та використання в незаконній діяльності, набувають все більшого поширення;

- обсяги та вплив різних форм експлуатації змінюються залежно від ринкового попиту та умов.

Відповідно до 17-го звіту Державного департаменту США про торгівлю людьми в Україні за 2019 рік віднесено до країн 2-ї групи, що означає, що Уряд країни не повністю дотримується мінімальних стандартів для викорінення торгівлі людьми, але докладає значних зусиль для цього.

Серед рекомендацій звіту:

- Покарати засуджених торговців людьми пропорційними та значними термінами ув'язнення

- Енергійно розслідувати та переслідувати злочини, пов'язані з торгівлею людьми, включно з державними службовцями, причетними до злочинів
- Визначити та визнати статус більшої кількості жертв
- Збільшити кількість розслідувань правоохоронними органами щодо кадрових фірм, які впроваджують шахрайські методи
- Підвищити рівень підготовки правоохоронних органів, прокурорів і суддів щодо розслідування та переслідування справ про торгівлю людьми, зокрема, щодо примусової праці
- Вживати системних заходів для реалізації заходів щодо захисту потерпілих і свідків під час судового провадження процедури та інші [15].

Отже, Протидія торгівлі людьми в міжнародному і національному законодавстві включає прийняття правових актів, міжнародних конвенцій, регулярне оновлення законів та політик, створення механізмів превентивних заходів, зміцнення співпраці між країнами, навчання правоохоронців та освіти громадян, а також надання підтримки та захисту жертвам.

В умовах повномасштабної російської агресії ці питання набувають нової особливої актуальності адже стосується збереження життя і здоров'я мільйонів наших співвітчизників які опинилися на тимчасово окупованих територіях і фактично використовуються російською армією як живий шіт роти українських захисників, грубо порушуючи всі женеvські конвенції на захоплених територіях росія знищує систему освіти та охорону здоров'я, блокує надходження міжнародної та української гуманітарної допомоги, знищує міста та міський спосіб життя ,проводить централізовану зміну структуру населення, належна сувора оцінка цих військових злочинів у майбутньому мають знайти відображення в міжнародному праві [18].

2.2 Світовий та вітчизняний досвід практичної протидії торгівлі людьми

Світовий досвід протидії торгівлі людьми базується на роботі різних міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС), Міжнародна Організація з Міграції (МОМ), та інші.

Одним з найважливіших уроків, який світова спільнота вивчила, є необхідність співпраці між різними країнами та організаціями в боротьбі проти торгівлі людьми. Це означає, що держави повинні обмінюватися інформацією, координувати свої дії та спільно працювати над розслідуваннями, затриманням злочинців та захистом потерпілих [19].

Крім того, велику увагу звертають на розробку законодавства, яке запобігає та карає торгівлю людьми. Закони повинні передбачати суворі кримінальні санкції для злочинців і захист потерпілих. Дуже важливим є також надання правової допомоги та підтримки потерпілим.

З відносно нових стратегій протидії торгівлі людьми можна виділити активне використання технологій. Це можуть бути гарячі телефонні лінії для повідомлення про випадки торгівлі людьми, веб-сайти з інформацією та ресурсами для потерпілих, а також використання соціальних мереж для популяризації освітніх кампаній.

Одним з головних аспектів в роботі з потерпілими є їхнє повернення до нормального життя. Для цього потрібні спеціально розроблені програми підтримки, які включають медичну допомогу, психологічну реабілітацію, навчання та професійну підготовку [13].

Відчизняний досвід протидії торгівлі людьми також ґрунтується на співпраці з різними організаціями та залученні громадськості до проблеми. Україна активно співпрацює з ООН, ЄС та іншими міжнародними організаціями у сфері протидії торгівлі людьми.

Одним з результатів співпраці України з міжнародними партнерами є прийняття й впровадження ряду законів та стратегій з протидії торгівлі

людьми. Це охоплює прийняття Закону України «Про протидію торгівлі людьми», створення координаційного механізму з протидії торгівлі людьми, розроблення й впровадження національної акційної стратегії з протидії торгівлі людьми на період до 2020 року та інші заходи.

Зараз лизько 180 країн мають законодавство, яке дозволяє боротися з торгівлею людьми. Складність і багатоаспектність цього явища зумовили різні підходи до криміналізації діяння – кримінальні кодекси різних країн трактують цей злочин по-різному, в деяких країнах торгівлю людьми виділяють в окремий злочин (Австрія, Республіка Вірменія, Грузія, Данія) Австралія, Республіка Азербайджан, Аргентина, Бельгія, Республіка Естонія, КНР, Республіка Корея, Нідерланди, Норвегія, Сан-Марино, Таїланд, Туреччина) або, як альтернатива, не переслідується взагалі (Республіка Болгарія, Республіка Латвія, Республіка Польща, Швеція). Наприклад, торгівля жінками з метою примушування їх до проституції часто переслідується за статтями про контрабанду або злочини, тісно пов'язані з проституцією, наприклад, звідництво. Обмежена сфера застосування зазначених законів дозволяє особам, причетним до торгівлі людьми, уникнути суворого покарання, незважаючи на серйозність і жорстокість злочину [23].

На відміну від багатьох інших країн цивілізованого світу, в США проблема рабства і торгівлі людьми була вирішена набагато пізніше. 11 вересня 2000 року Сенат США одноголосно прийняв нове законодавство, спрямоване на захист жертв домашнього насильства та торгівлі людьми. Частина зазначеного нормативного акту присвячена боротьбі з незаконним ввезенням жінок в країну з метою сексуальної та іншої експлуатації, а також захисту жертв і притягненню до відповідальності осіб, винних у вчиненні зазначених злочинів (Захист жертв торгівлі людьми). Закон 2000 року). Загалом американське законодавство, яке криміналізує торгівлю людьми та пов'язані з нею діяння, є одним із найпрогресивніших у світі. Воно найбільше відповідає міжнародному праву, зокрема Протоколу ООН проти

торгівлі людьми 2000 року, на відміну від національного законодавства інших країн, що безперечно свідчить про сучасність використаних правових конструкцій та їх відповідність дійсності [25].

В Австрії торгівля людьми є предметом ст. 217 Кримінального кодексу, яка встановлює відповідальність за вчинення дій, пов'язаних із заняттям проституцією. Згідно з цією статтею «особа, яка примушує іншу особу займатися проституцією, навіть якщо ця особа вже займалася проституцією, в країні, відмінній від її батьківщини чи країни, де вона постійно проживає, або постачає іншу особу для зазначених карається позбавленням волі на строк до 5 років, а якщо цей злочин вчинено з метою отримання прибутку, - на строк до 10 років.

Цікавим є досвід Нідерландів, де секс-індустрія декриміналізована з жовтня 2000 року. Такий крок розглядається як один із засобів боротьби з торгівлею жінками. Ідея полягає в тому, що через декриміналізацію проституції, запровадження системи ліцензування публічних будинків (секс-компанії регулюються системою ліцензування та мають відповідати певним вимогам, зокрема у сфері безпеки та здоров'я) та покращення умов праці секс-послуг. працівників, щоб зробити цю сферу діяльності менш доступною для кримінальних елементів. Скасування цієї заборони дозволило усунути правові перешкоди для визнання праці в секс-індустрії легальною та забезпечити секс-працівникам такі ж трудові та громадянські права, як і всім іншим працівникам.

Важливим елементом складу злочину є наявність будь-якої форми примусу; для закону не має значення, чи працювала жертва раніше в секс-індустрії, чи знала жертва про свою майбутню роботу в секс-індустрії, чи бажає жертва продовжувати працювати в секс-індустрії добровільно. У Нідерландах ведеться активна просвітницька робота серед населення з проблем торгівлі людьми. Уряд фінансує національну інформаційну кампанію, спрямовану на запобігання торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації

У 1995 році бельгійський парламент прийняв Закон про заборону торгівлі людьми та дитячої порнографії. Відповідно до цього закону були внесені зміни до Кримінального кодексу Бельгії, а також до закону про іноземців 1980 року, який регулює питання в'їзду, перебування та постійного проживання в країні, а також порядок видворення іноземних громадян зі своєї території. Проведений контент-аналіз бельгійського законодавства у сфері протидії торгівлі людьми дає змогу констатувати, що питання торгівлі людьми регулюються кількома статтями Кримінального кодексу, текст яких оновлено [15].

Правові норми, що встановлюють кримінальну відповідальність за торгівлю людьми, існують у законодавстві Чехії з 2002 року. У 2004 році до Кримінального кодексу були додані статті, спрямовані на боротьбу з торгівлею людьми з метою примусової праці та інших видів експлуатації. Ще в 2002 році в Чехії була створена міжвідомча робоча група з боротьби з торгівлею людьми. Метою створення групи (до якої увійшли представники МВС, Мін'юсту, Мінпраці та соціальної політики, МОЗ, а також Генпрокуратури) було розробити комплексне рішення щодо проблема торгівлі людьми на рівні органів державної влади.

Протягом останніх десятиліть Італія зіткнулася зі збільшенням масштабів торгівлі людьми, виступаючи як країною призначення, так і транзитною територією – своєрідним «вікном» для пересування в інші країни Європи – для жінок, дітей і чоловіків, які продані з метою сексуальної та трудової експлуатації. Торгівля людьми в будь-якій формі заборонена в Італії відповідно до Закону № 228 від 2003 року «Про заходи щодо боротьби з торгівлею людьми». Так, Закон дає чітке визначення злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми. На підставі закону 228/2003 до Кримінального кодексу Італії було додано формулювання, що встановлює відповідальність за торгівлю людьми (стаття 601 Кримінального кодексу, яка передбачає суворі санкції, а саме позбавлення волі на строк від 8 до 20 років. Крім того, Закон № 75 «Про проституцію та боротьбу з експлуатацією проституції третіми

особами» та Закон № 269 «Про боротьбу з проституцією неповнолітніх, порнографією, секс-туризмом та іншими сучасними формами рабства» [2].

Проблема торгівлі людьми почала виникати у Франції на початку 1990-х років, у той час, коли інші країни Європи вже відчували на собі масштабні наслідки цього явища. Важливо зазначити, що сьогодні торгівля людьми у Франції включає не тільки примусову проституцію. У цій країні проблема існує й в інших формах: наприклад, домашнє рабство, примусова праця в сільському господарстві, будівництві, готельному бізнесі чи сфері послуг, примусове жебракування. Що стосується законодавчого забезпечення проблеми торгівлі людьми, то у згаданій країні положення про торгівлю людьми сформульовано в Законі про внутрішню безпеку. З прийняттям зазначеного Закону у 2003 році до Кримінального кодексу було введено статтю 225(4.1), яка встановлює кримінальну відповідальність безпосередньо за злочини, пов'язані з торгівлею людьми.

Уряд Німеччини вирішив боротися з торгівлею людьми шляхом мобілізації зусиль правоохоронних органів. Німецьке законодавство забороняє торгівлю людьми в будь-якій формі; торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації (розділ 232 Кримінального кодексу) та примусова праця (розділ 233) є злочинами. За такі злочини передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк до 10 років. Водночас уряд Німеччини приділяє значну увагу профілактичній роботі, зокрема фінансує діяльність низки неурядових організацій, які проводять інформаційно-просвітницькі кампанії щодо запобігання торгівлі людьми як у самій Німеччині, так і за кордоном.

Іспанія була першою країною-членом Європейського Союзу, яка ратифікувала (1 березня 2002 року) Протокол про запобігання і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, який доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Наразі торгівля людьми переслідується в Іспанії відповідно до останніх змін до Кримінального кодексу та конституційних законів 11/2003,

згідно з якими покарання за торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації становить від 5 до 15 років позбавлення волі, а за торгівлю людьми – для призначення рабської праці – від 4 до 8 років позбавлення волі.

У свою чергу, Республіка Казахстан визнає, що торгівля людьми є грубим порушенням прав і свобод людини, і боротьба з цим явищем має бути жорсткою та безкомпромісною. Торгівля людьми в цій країні є видом злочину проти особи, який карається позбавленням волі на строк від 1 до 15 років з конфіскацією майна (ст. 128 КК РК від 16 липня 1997 р. № 167-1). (станом на 23 квітня 2014 р.) [12].

Будучи активним учасником боротьби з торгівлею людьми, активним членом ООН, Ради Європи, Організації з безпеки та співробітництва в Європі та інших міжнародних організацій, створених для просування ідей та принципів демократії, верховенства права та захисту прав людини в Україні прийнято Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 року № 3739. Зазначений закон визначає організаційно-правові засади протидії торгівлі людьми, основні напрями державної політики у сфері протидії торгівлі людьми, повноваження органів виконавчої влади, порядок встановлення статусу осіб, які постраждали від торгівлі людьми, та порядок надання допомоги таким особам. Постановою Кабінету Міністрів «Про національного координатора у сфері протидії торгівлі людьми» від 18 січня 2012 року № 29 Мінсоцполітики визначено національним координатором у сфері протидії торгівлі людьми. Окрім зазначеного, відповідними постановами Кабінету Міністрів України затверджено Порядок встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, Порядок взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми, торгівлі людьми, Порядок виплати одноразової грошової допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, Типове положення про реабілітаційний центр для осіб, які постраждали від торгівлі людьми, Порядок взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми тощо [11].

До речі, Україна стала третьою країною в Європі, поряд з Бельгією та Німеччиною, яка на законодавчому рівні визнала торгівлю людьми серйозним злочином. Відповідальність за вчинення вказаного злочину передбачена статтею 149 Кримінального кодексу України «Торгівля людьми або інші незаконні операції з людьми» [18].

Слід зазначити, що за останнє десятиліття стало зрозуміло, що для боротьби зі зростанням торгівлі людьми необхідний спільний комплексний підхід. Прихильність до такого підходу відображено в ряді інструментів і документів у сфері прав людини. Оскільки міжнародне співробітництво є важливою запорукою успіху у боротьбі з торгівлею людьми, для посилення протидії транснаціональній злочинності з боку правоохоронних та судових органів, окрім зусиль на внутрішньому рівні, ми вважаємо за необхідне створити комплексну транснаціональну стратегію для боротися з торгівлею людьми та прискорити укладення двосторонніх, регіональних і глобальних угод у цій сфері. При цьому необхідні добре сплановані спільні дії всіх суб'єктів протидії торгівлі людьми, які матимуть довгостроковий, скоординований та стратегічний характер. Планування дій має ґрунтуватися на реальній оцінці як самої проблеми, так і наявних можливостей реагування на неї та підтримуватися готовністю різних зацікавлених груп та інституцій співпрацювати між собою на місцевому рівні та з іншими акторами на регіональному рівні. і міжнародному рівнях.

За даними ООН на 18 березня, понад 3 мільйони людей були змушені виїхати з України до сусідніх країн, шукаючи притулку в сусідніх країнах та по всій Європі. Щонайменше 1,9 мільйона людей були внутрішньо переміщеними особами. За оцінками, 90% з них - жінки та діти. Крім того, понад 7,7 млн осіб стали внутрішньо переміщеними особами. Таке безпрецедентне пересування людей створює значні матеріально-технічні проблеми для державних установ та організацій допомоги, зокрема в країнах, що межують з Україною. Передові організації громадянського суспільства, спеціалізовані громадські організації та журналісти швидко забили на сполох

через підозрілі випадки торгівлі людьми серед населення, яке втікає з України. Адже, на думку експертів Ради Європи з протидії торгівлі людьми, внутрішньо переміщені особи є найбільш уразливими до торгівлі людьми [18].

Оскільки торгівлю людьми визнано міжнародною проблемою, її неможливо вирішити на рівні однієї України. Така боротьба потребує як національних, так і міжнародних спільних дій та співпраці – необхідно розірвати цей ланцюг насильства спільними зусиллями

Протидія торгівлі людьми та експлуатації осіб, які втікають від війни в Україні, потребує колективної реакції та скоординованих дій з боку держави та міжнародних організацій. З метою ефективного запобігання торгівлі людьми.

Для осіб, які тікають від війни в Україні, відповідні органи повинні збирати та поширювати відповідну інформацію, розбиту за статтю, віком та іншими критеріями, про підозри та виявлені випадки торгівлі людьми відповідно до правил захисту даних. Швидкий обмін інформацією між відповідними зацікавленими сторонами, як державними, так і недержавними, на національному та міжнародному рівнях має вирішальне значення для запобігання торгівлі людьми, які тікають від війни в Україні, та виявлення потенційних жертв торгівлі людьми. Міжнародна співпраця в цьому напрямку є надзвичайно важливою [23].

Оцінюючи зусилля України у боротьбі з торгівлею людьми, слід зазначити, що наша держава однією з перших в Європі прийняла закон про кримінальну відповідальність за вчинення зазначеного злочину. Так, ключовими актами національного законодавства у сфері протидії торгівлі людьми є Конституція України, Кримінальний кодекс України, Закон України «Про протидію торгівлі людьми», Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про боротьбу з торгівлею людьми». , Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» та ін

2 червня 2023 року Кабінет Міністрів України затвердив Державну цільову соціальну програму протидії торгівлі людьми на період до 2025 року.

Зараз, на жаль, ми маємо таку ситуацію, коли через низький рівень поінформованості та правової освіти люди досить легко стають жертвами експлуатації з тяжкими наслідками для власного здоров'я чи навіть життя. Тому одним із важливих завдань у сфері протидії торгівлі людьми є профілактична робота щодо різних незахищених категорій населення. Тому все більшої актуальності набуває профілактична робота з протидії торгівлі людьми, яка потребує свідомої мотивації, соціально-педагогічної засади, професійної компетентності спеціалістів, серед яких важлива роль соціальних працівників.

Таким чином на сьогодні ключовою проблемою торгівлі людьми залишається необізнаність або недостатня обізнаність українських біженців щодо сучасної торгівлі людьми та рабства, та провести відповідні інформаційні заходи. Також необхідно активізувати роботу у цьому напрямку українських дипломатичних представництв. Окремим питанням що потребує розголосу на рівні ООН має стати реальний доступ міжнародних правозахисних організацій на тимчасово окупованих територіях України де як раз і вчиняється чи не найбільш у світі і фактично легалізована кремлівським режимом кількість злочинів із торгівлі людьми[18].

2.3 Досвід неурядових організацій у допомозі жертвам торгівлі людьми

Саме недержавні організації розпочали боротьбу з торгівлею людьми в Україні на початку 1997 року, коли державні структури ще не приділяли уваги цій проблемі. Окреслимо основні напрями впливу неурядових організацій на формування політики в державі та проаналізуємо їх.

Вибір основних методологічних підходів, основних принципів, цілей, завдань, напрямків та шляхів реалізації політики щодо запобігання торгівлі людьми[24].

Спрямованість цієї роботи залежить від вибору методологічних засад державної політики протидії торгівлі людьми. Невипадково громадські організації були ініціаторами та організаторами низки заходів, зокрема конференцій та семінарів, на яких обговорювалися болючі питання українського суспільства та формування сучасної політики протидії негативним явищам. Рекомендації стали предметом обговорення під час парламентських слухань з цього питання, засідань Міжвідомчої координаційної ради, регіональних постійних комісій з питань координації зусиль та обміну інформацією з питань протидії торгівлі людьми[7].

Участь у розробленні та реалізації програмних та концептуальних документів з питань протидії торгівлі людьми, а також: законів та законодавчих актів з цих питань.

Найвпливовіші громадські організації національного та міжнародного рівнів, які займаються попередженням торгівлі людьми – всеукраїнські та міжнародні організації Союз жінок України, «Жіноча громада», Союз українок, «Дія», Школа Рівних Можливостей, Жіночий Консорціум, Міжнародний Жіночий Правозахисний Центр «Ла Страда» – Україна». Їх мета – знайти шляхи впливу на владу з метою формування цивілізованої політики щодо дотримання прав людини в Україні та активної участі в Сьогодні українські неурядові організації активно лобюють необхідність ратифікації Європейської конвенції про боротьбу з торгівлею людьми[9].

Міжнародна організація ЕКРАТ є всесвітньою мережею, яка займається викоріненням комерційної сексуальної експлуатації дітей. До мережі входить 71 група в 64 країнах світу. В Україні до мережі входять 22 громадські організації. Робота, яку проводять організації мережі ЕСРАТ, включає поширення інформації про залучення дітей до проституції та порнографії, захист дітей, які ризикують стати жертвами торгівлі людьми та сексуальної експлуатації, а також підвищення рівня кваліфікації спеціалістів.

Досвід центру «Ла Страда - Україна». Однією з перших організацій, яка розпочала діяльність у напрямку запобігання торгівлі людьми, став

Міжнародний жіночий правозахисний центр «Ла Страда – Україна», який поставив собі за мету, перш за все, привернути увагу громадськості та представників держави структур до проблеми торгівлі жінками як brutального порушення основних прав людини. Але зі зміною ситуації, зростанням розуміння важливості проблеми коригувалися і основні програмні завдання роботи: формування програм спільних дій з державними органами та іншими неурядовими та міжнародними організаціями (1998-1999 рр.), розвиток профілактичної діяльності (1999-2001 рр.), створення мережі громадських організацій та відпрацювання механізму допомоги постраждалим від торгівлі людьми (2000-2002 рр.) та ін. Напрямами роботи центру є: складні. Це допомога жертвам торгівлі людьми; організація роботи «гарячої лінії»; проведення досліджень з проблем насильства над жінками; експертиза законодавчих актів щодо становища жінок в Україні; просвітницька діяльність серед молоді з питань універсальних прав жінок та запобігання торгівлі жінками та іншим видам насильства та експлуатації; робота із ЗМІ, поширення інформації з проблеми; видання матеріалів, бюлетенів, друк листівок з проблем запобігання торгівлі людьми та їх розповсюдження серед українських жінок; проведення семінарів, робочих секцій, конференцій з даної проблематики; співпраця з працівниками державних структур з метою формування загальнодержавної програми дій щодо запобігання торгівлі жінками в Україні; співпраця з посольствами іноземних держав в Україні та посольствами України за кордоном; співпраця з державними та неурядовими організаціями в Україні та за кордоном для запобігання торгівлі жінками та допомоги жертвам цього злочину [10].

З 2001 року Спілка жінок України є ініціатором щорічної Міжнародної акції «16 днів проти торгівлі людьми».

При організації Союзу жінок України з 2005 року працює Консультативна рада з питань протидії торгівлі людьми, яка координує роботу органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, спрямовану на подолання цього ганебного явища. 2008-2009 рр. -

проект «Сприяння забезпеченню стійкості та довгострокових результатів регіональної програми протидії торгівлі людьми на період до 2010 року в Україні» за підтримки Міжнародної організації з міграції. 2009-2010 – проект «Міські громади проти торгівлі людьми» за підтримки Західноукраїнського центру «Жіночі перспективи»[1].

Український фонд «Благополуччя дітей» має на меті реалізацію проекту «Попередження торгівлі людьми через розвиток соціальної роботи та мобілізацію громад», який з січня 2009 року впроваджується трьома партнерськими організаціями. Головний виконавець проекту – Міжнародна організація з міграції (компонент «Запобігання торгівлі людьми»), партнери проекту – Український фонд захисту дітей (компонент «Соціальна робота») та Західноукраїнський ресурсний центр («Громада»). компонент розвитку). Проект фінансується за рахунок коштів, наданих Швейцарським бюро співробітництва в Україні в рамках програми протидії торгівлі людьми. Партнери проекту – Міністерство освіти і науки України та Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту. Проект розрахований на три роки. Метою проекту є зменшення негативних наслідків торгівлі людьми та неконтрольованої міграції в окремих регіонах України шляхом широкого залучення місцевих соціальних працівників та вчителів, а також через навчання та підтримку громадських активістів у роботі на місцях на основі громади. розвитку. Проект розпочав роботу у чотирьох областях: Львівській, Донецькій, Івано-Франківській областях України та АР Крим. У кожній із областей проектом обрано по чотири населені пункти (два сільських та два міських), на базі яких проводитиметься робота, що включає тренінги для громадських активістів та соціальних працівників, реалізацію програми малих проектів. , дослідження стану міграції та роботи в громадах, спрямовані на зменшення відтоку трудових ресурсів з України. Основна цільова група проекту – підлітки та молодь, які стоять перед життєвим вибором – мігрувати за кордон чи залишитися в Україні. Завдання проекту – допомогти громадам створити в собі більш сприятливе середовище, щоб

молодь була схильна залишатися в Україні, а не виїжджати за кордон. Для цього проект працюватиме безпосередньо з молоддю, а також залучатиме громадських активістів, сільські ради, школи, соціальні та медичні заклади міста, за підтримки місцевих органів державної влади, органів самоврядування та громадських організацій. На місцевому рівні проект має намір працювати за підтримки ініціативних груп на базі сільських громад, а також груп активістів у цільових містах під керівництвом місцевих координаторів, щоб забезпечити підтримку діяльності та ініціатив проекту. Компонент проекту «Розвиток громад» надаватиме інформаційні, консультаційні та навчальні послуги для місцевих громад у відібраних проектом селах та містах району. Приймаючі громади проекту матимуть можливість пройти навчання з розвитку громад, соціальної роботи та запобігання торгівлі людьми; також передбачена програма малих грантів для сіл-партнерів проекту. На базі кожного села-партнера проекту працюватиме місцевий координатор, обраний з місцевих жителів[3].

Українська громадська організація «ВЗАЄМОДІЯ» проводить профілактичну роботу з проблеми торгівлі людьми. Проводить регіональні просвітницькі семінари «Шляхи взаємодії соціальних інститутів для подолання проблеми торгівлі людьми», реалізує проект «Безпека чоловіків», тренінг «Формування толерантного ставлення членів сімей постраждалих від торгівлі людьми до ситуації, що склалася в сім'я», тренінг «Адвокація: плануємо зміни, досягаємо цілей»[9].

Тому велика роль неурядових організацій у запобіганні торгівлі людьми, формуванні громадського суспільства та демократичних перетвореннях є не лише вимогою сучасних міжнародних документів, а й результатом практичної діяльності неурядових організацій, їх висока активність у політичному та громадському житті країни, високий професійний та науковий потенціал активістів, глибоке знання соціально-політичних та економічних проблем сучасної України, досвід міжнародного

спілкування, обізнаність із шляхами вирішення проблем у демократичних країнах світу.

Тому неурядові організації, які працюють у сфері допомоги жертвам торгівлі людьми, відіграють важливу роль у наданні підтримки та захисту жертвам. Їхній досвід допомагає визначити потреби постраждалих, забезпечити їх безпеку, надати юридичну та психологічну допомогу, допомогти їм реалізувати свої права та відновити незалежність.

Ці організації співпрацюють з правоохоронними органами, урядовими установами, міжнародними організаціями та іншими зацікавленими сторонами для надання комплексної допомоги жертвам торгівлі людьми. Також проводять профілактичну роботу та роз'яснювальну роботу з проблемою торгівлі людьми, що сприяє попередженню цього злочину та захисту потенційних жертв[5].

Завдяки досвіду цих організацій у сфері допомоги жертвам торгівлі людьми багато людей отримали підтримку, захист та можливість почати нове життя після трагічного досвіду. Допомога жертвам торгівлі людьми є важливою частиною боротьби з цією злочинністю та забезпечення прав людини для всіх⁸.

Отже, досвід неурядових організацій у допомозі жертвам торгівлі людьми є дуже цінним і важливим. Вони доповнюють діяльність урядових структур та надають жертвам різноманітну підтримку, включаючи консультації, психологічну допомогу, правову допомогу, житлову та матеріальну підтримку, медичні послуги та інші види допомоги. Головною ознакою їхньої діяльності є волонтерський, ініціативний характер, коли допомога надається за зверненням людей, а не за командою зверху.

Впевнені що вже у найближчому майбутньому широким полем для активності НУО звільнення від російських загарбників райони півдня та сходу України, і дізнаються багато страшних історій російського звавілля і стануть свідками сотень тисяч зруйнованих долей.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

Протидія торгівлі людьми є важливим завданням як на міжнародному, так і на національному рівні. Це відображено в численних міжнародних угодах, конвенціях і законодавстві країн, спрямованих на боротьбу з цим злочином.

Світовий досвід показує, що для ефективної протидії торгівлі людьми потрібна комплексна стратегія, яка включає законодавчі заходи, вдосконалення правоохоронних органів, підвищення обіцянок професійної підготовки та спеціалізовану підтримку жертв.

Неурядові організації також грають важливу роль у протидії торгівлі людьми, надаючи допомогу жертвам, запобігаючи цьому злочину та підвищуючи свідомість громадськості про проблему.

Важливо пам'ятати, що торгівля людьми - це серйозний злочин проти людської гідності, та спільними зусиллями міжнародної спільноти можна боротися з цим явищем та захищати права потенційних жертв.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, можна сказати ,що торгівля людьми – це дуже жахлива практика, яка є однією з найбільших порушень прав людини у сучасному світі. Ця негативна практика включає в себе незаконне використання і експлуатацію людей шляхом продажу, купівлі, обміну або перевезення.

Жертвами торгівлі людьми стають переважно жінки та діти, які потрапляють у сексуальне рабство, примусову працю, використання в секс-туризмі, попадання у організовану злочинність та інші форми експлуатації. Торгівля людьми призводить до серйозних фізичних, психологічних та емоційних травм для жертв, позбавляє їх основних прав і свобод, підриває їх гідність та самоповагу. Ця практика також сприяє поширенню організованої злочинності та корупції, а також підтримує нерівність та соціальну несправедливість.

Потенційними жертвами работоргівлі сьогодні стають як громадяни країн глобального півдня що намагаються потрапити до західної Європи і США так і жителі тих країн де точаться військові конфлікти. Нову жахливу сторінку торгівлі людьми російська агресія проти України 2014-2024 років найбільш відомими епізодами стало масове викрадення переміщення і незаконне перевезення тисяч українських дітей, що вже отримала належну оцінку міжнародного кримінального суду в Гаазі ,масові фільтрації та депортації жителів Маріуполя та прилеглих територій,взяття тисяч цивільних заручників викрадення з подальшим вступом до інтимних стосунків жінок на тимчасово окупованих територій які не мають терміну давності і обов'язково отримують свою юридичну оцінку

Також і часом жертви торгівлі людьми самі можуть піти шляхом розвитку девіантної поведінки переходячи з малих злочинів до більш тяжких (проституція до більших тяжких видів кримінальних правопорушень) саме цьому торгівлі людьми призводить до активного розвитку злочинності корупції формування симбіозу державно владних і кримінальних структур

По третє опрацювавши міжнародні законодавства з питань торгівлі людьми дійшли висновку що на перший погляд відповідні норми і принципи мають бути безпроблемними у реалізації, проте на практиці доведено особливо якщо йдеться про транснаціональну злочинність лишається вкрай складною справою і злочинцю здається уникати відповідальності.

По четверте проаналізувавши вітчизняний та світовий досвід практичної протидії торгівлі людьми ми помітили, що виключно адміністративна поліцейськими заходами успіху у цій сфері не досягти, важливу роль відіграє робота з потенційними жертвами торгівлі людьми.

По п'яте провівши огляд громадських організацій можна відзначити, що їхня діяльність в окремих моментах суттєво доповнює посилює та характеризує роботу яку вернуть органи державної влади великими перевагами є більший рівень довіри і рівень працювати анонімно із жертвами торгівлі людьми, а ширший перелік програми і можливостей постійна справдився із партнерами, вже сьогодні величезна робота громадськості у взаємодії із українською владою в міжнародних посередниками дає можливість постійно відправляти із держави агресора певну кількість українських дітей.

Також гіпотеза про торгівлю людьми, як соціально аномічне явище, що виникає як за умов слабкості деревних інституцій так і при занедбанні та хаосі цінність відомостей населення особливо страшного забарвлення ці процеси набувають. На тимчасово окупованих територіях України де російськи терористи з одного боку створили один з найстаріших у світі репресивний апарат, а з іншого життя і тим паче свобода та особиста недоторканість людини не вартують геть нічого разом з тим українська держава не кидає своїх співвітчизників в окупації, забезпечує широкий міжнародний розголос фактів викрадення дітей та дорослих обговорює ці питання на доступних світових майданчиках, а також координує посилення міжнародного тиску на державу агресора.

Щоб боротися з торгівлею людьми, необхідно прийняти тверді закони і політику, забезпечити ефективні механізми контролю та нагляду, підвищувати свідомість громадськості про цю проблему, надавати підтримку та допомогу жертвам, співпрацювати з міжнародними організаціями та партнерами з метою зупинення та запобігання торгівлі людьми.

Щодо соціально-правова система протидії торгівлі людьми - це комплекс заходів, які спрямовані на запобігання випадкам торгівлі людьми, захист потенційних жертв, покарання злочинців і забезпечення їх реабілітації. Ця система включає в себе законодавчі акти, програми та стратегії, які регулюють сферу боротьби з такими злочинами, а також міжнародні угоди і координацію з іншими країнами. Головною метою є запобігання та припинення торгівлі людьми, захист прав жертв цього злочину і встановлення суворих покарань для злочинців. Ця система має на меті попередити та припинити торгівлю людьми, а також забезпечити захист прав жертв цього злочину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О.В. Розмежування торгівлі людьми або іншої незаконної угоди щодо людини із суміжними складами злочинів. Боротьба з торгівлею людьми: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (21 червня 2013 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 208 с. URL: brsu.by/sites/default/files/crimlow/lvov_14_12_2018_ivanchina.pdf

2. Азаров М.Ю. Торгівля людьми з метою вилучення органів. Боротьба з торгівлею людьми: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (21 червня 2013 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 208 с. С. 9-12. URL: dSPACE.lvduvs.edu.ua

3. Александренко О.В. Актуальні питання протидії торгівлі людьми в Україні. Молодий вчений. 2014. №9 (12). С. 84-86. URL: molodyvcheny.in.ua

4. Бесчастний В.М. Вчинення злочину в умовах збройного конфлікту як кваліфікуюча ознака торгівлі людьми. Актуальні питання протидії кіберзлочинності та торгівлі людьми (15 листоп. 2017 р., м. Харків). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Координатор проектів ОБСЄ в Україні. Харків : ХНУВС, 2017. 212 с. URL: molodyvcheny.in.ua

5. Брич Л.П. Кваліфікація злочинів, що вчиняються з певною метою, у разі досягнення цієї мети (на прикладі ст. 149 КК України «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини»). Боротьба з торгівлею людьми: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (21 червня 2013 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. С.23-27. URL: eprints.zu.edu.ua

6. Броневицька О.М. Відповідність положень чинного Кримінального кодексу України про відповідальність за торгівлю людьми вимогам міжнародно-правових актів. Боротьба з торгівлею людьми: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (21 червня 2013 р.).

Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 208 с. URL: dspace.lvduvs.edu.ua

7. Горпинюк О. П. Проблеми відповідальності за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо людини. Вісник Запорізького національного університету. 2014. № 4 (I). С. 261-267/URL:(PDF) Об'єктивна сторона торгівлі людьми (researchgate.net)

8. Горішна Н. М. Консультування як метод соціальної роботи у сфері протидії торгівлі людьми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2015. Вип. 37. URL: dspace.uzhnu.edu.ua

9. Довідник соціальних та медичних послуг, які надаються у м. Миколаєві та Миколаївській області державними та недержавними установами та організаціями видання підготовлено за підтримки Міжнародного фонду "Відродження" Миколаївським місцевим благодійним фондом «Юнітус» в рамках проекту «Забезпечення права на здоров'я жінок - СІН міста Миколаєва та Миколаївської області». URL: <http://www.gorzdrav.mk.ua>

10. Домброван Н. В. Торгівля людьми: злочин, законодавство та принципи розслідування. Боротьба з торгівлею людьми: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (21 червня 2013 р.). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 208 с. URL: dspace.lvduvs.edu.ua

11. Житний О. О. Кримінальне право України у міжнародно-правовому вимірі: порівняльний аналіз: автореф. дис. ... д.ю.н.: 12.00.08. Харків, 2013. С. 24. URL: scholar.google.com

15. Кримінальний кодекс України: науково-практичний коментар. За ред. В. Я. Тацій, В. П. Пшонка, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін. 5-те вид., допов. Х. : Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина. 2013. С. 134. URL: chtyvo.org.ua

16.Козакевич Н, Малишкіна Г. Сучасні технології у роботі з протидії торгівлі людьми: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ. 2014. 164 с. URL: <https://www.blitz.if.ua>

17. Кизим В. Ю. Козачук О. А. Стандарти соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми : Міжнародний. Жіночий правозахисний центр «Ла Страда Україна» ; Київ : Агентство «Україна», 2011. 90 с. URL: <http://hocsssdm.org.ua/>

18. Мінсоцполітики посилює роботу з протидії торгівлі людьми в умовах воєнного стану. 2022. URL:<https://www.msp.gov.ua/news/21986.html>

19.Орлеан А. Відмежування торгівлі людьми від інших злочинів, пов'язаних із трудовою експлуатацією. Вісник Національної академії прокуратури України. 2013. №1. С. 47-52.URL:zounb.zp.ua

20.Орлеан А. М., Пустова О. В. Протидія торгівлі людьми, вчиненої з метою експлуатації праці. Науково-практичний посібник. К. : Фенікс, 2013. 152 с.URL:dspace.univd.edu.ua

21.Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>

22.Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, Прийнятий резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791 (дата звернення: 15.11.2020).

23.Підлипна Л, Крикун Л, Хомин О, Павлюк В, Глуханюк Т. Методичний посібник «Просвітницько-профілактична робота працівників психологічної служби з протидії торгівлі людьми». 2015. С.155. URL:[posibnik.pdf \(ipro.if.ua\)](http://posibnik.pdf(ipro.if.ua))

24. Юрченко Л. І. Теорія – методика – практика. Профілактика торгівлі людьми. Суми : 2012. Випуск 11. 56 с.URL: <https://uchika.in.ua/teoriya--metodika--praktika-profilaktika-torgivli-lyudemi.html>

25. Топчій А. Нелегальна трудова міграція та торгівля людьми. *Вісвітлення проблеми у ЗМІ*. Київ : 2008. С. 99. URL: <http://catalog.lounb.org.ua/bib/418890>
26. Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 р. № 410 // Державна програма протидії торгівлі людьми на період до 2010 року. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2007-%D0%BF\(04.04.2023\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2007-%D0%BF(04.04.2023)).
27. Смірнов Г. К. Методика розслідування торгівлі людьми: проблеми Теорії и практики. Миколаїв : Видавництво «Юлінформ», 2008. 264 с. URL: <https://www.lawdiss.org.ua>
28. Кизим В. Ю. Козачук О. А. Стандарти соціальних послуг у сфері протидії торгівлі людьми : Міжнародний. Жіночий правозахисний центр «Ла Страда Україна»; Київ : Агентство «Україна», 2011. 90 с. URL: <http://hocsssdm.org.ua/>